

Miquel Martí i Pol

LA FÀBRICA

Pròlegs de Jordi Sarsanedas i de l'autor

Edició del cinquantenari, que inclou
La fàbrica-1959 en l'ordre original

MIQUEL MARTÍ I POL

LA FÀBRICA

PRÒLEG DE JORDI SARSANEDAS
I NOTES DE L'AUTOR

Edició del cinquantenari, que inclou
La fàbrica-1959 en l'ordre de l'original

Edicions 62

Nova edició en aquesta col·lecció: setembre del 2022

© Hereus de Miquel Martí i Pol, 2022

© del pròleg: Hereus de Jordi Sarsanedas, 2022

© de la nota a l'edició del cinquantenari: Jordi Cornudella, 2022

Disseny de la coberta: Jordi Romero

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.

Diagonal, 662 – 08034 Barcelona

www.edicions62.cat

Fotocomposició: Moelmo

ISBN: 978-84-297-8051-2

Dipòsit legal: B. 11.389-2022

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

TAULA

JORDI CORNUDELLA   Nota a l'edició, 7

LA FÀBRICA

JORDI SARSANEDAS   Pròleg a la primera edició, 13
MIQUEL MARTÍ I POL   Nota a la segona edició, 17
MIQUEL MARTÍ I POL   Nota a la sisena edició, 19

La fàbrica, 23 — La creació, 26 — A la manera de J. V. Foix, 30 — Homenatge a Miquel Bauçà, 32 — L'Elionor, 33 — Les paraules, 35 — Nocturn, 36 — Com que ara ve el bon temps, 37 — Mot d'ordre, 39 — Ara, Miquel, 40 — Ni pel cantó de llevant, 42 — La Rita Mirambell, 43 — De semàntica, 44 — Epifania, 45 — Comptes clars, 47 — Joan, 48 — El progrés, diuen, 49 — La sirena, 50 — In memoriam, 51 — Agustí, gran sapastre, 52 — Avis, 53

LA FÀBRICA-1959

Do de la paraula, 57 — Do de la fe, 58 — Do de l'esperança, 59 — Do de la caritat, 60 — La fàbrica, 61 — Nit de Nadal, 62 — L'any vinent, 63 — Balada, 64 — Val més que ho sapigueu, 65 — Ordre de fabricació, 66 — No estem mai sols, 67 — Nova oració del pàrenostre, 69 — La gent, 70 — In memoriam, 72 — Per a dir-ho en veu baixa, 73 — Ho dic sense cap perjudici, 74 — Per a tots nosaltres, 75 — Per a tots vosaltres, 76 — L'exiliat, 77 — Voldria que hi penséssiu, 78 — Penso, dic, faig..., 79 — Ofici de poeta, 80 — Quasi joc, 81 — Comiat, 82

ANNEX, 83

LA FÀBRICA

L'any mil nou-cents vint-i-cinc jo encara no havia nascut. Això vol dir que, segons com es miri, molts dels fets que van passar aleshores no m'afecten o m'afecten a penes. Renuncio, doncs, a narrar pel menut les foteses que m'han contat després. Ara m'importa deixar dit que aquell any s'inaugurà la fàbrica. Això i, també, recordar persones que mai no es solen esmentar en les cròniques. L'any vint-i-cinc la fàbrica no era tan gran com ara. Això no obstant, anava en camí de tornar-se aquest gran ventre que ha esdevingut, un ventre que es regula mitjançant subtilíssimes marees, perfectament indiferent, amorf, trepidant i sorrut: agressiu, diuen —i aquest mot, segons sembla, és un elogi. Potser aleshores, per alguna esclatxa, s'hi filtraven microbis de tendresa i la gent de pell aspra se sentia estranyament amorosida i feble, capaç i tot d'estúpids sacrificis. Aquella gent vull evocar, els qui viuen encara, afeixuguits pels anys, estòlids, i els altres, els qui han mort a plena ruta

d'aquests quaranta anys llargs. Ells i no els altres
—els qui ostentosaament estampen
llur nom damunt la feina—
són els únics herois d'aquesta història.
Tants n'he tractats que els noms se m'acumulen
i el record pren diverses fesomies,
gestos diversos, veus també diverses.
La Maria Carné, que morirà soltera,
l'Isidre Feixas, en Cinto Filosa,
la Joana Martínez, que esbaldia
comunes i racons i s'arrugava
a poc a poc, com s'arruguen les fulles,
en Pep Salou, l'Agustí Vilanova,
la Carmeta Escalé, que ara es retira
i a vuit anys mal complerts ja treballava,
i tants i tants, vivents o no, que formen
un cos inert i pàl·lid a hores d'ara.
¿Què els pot salvar del no-res en què viuen
si no és la veu d'algú dels seus que en parli?
Al seu entorn la trista baluerna
ha anat creixent i ronca poderosa.
Com una tribanella, la sirena
barrina, ahir i avui, cervell i orelles
quatre cops cada dia i esvalota
l'ocellada que nia entre les branques
dels marronyers i dels pollancs. No és fàcil
fer sortir de l'oblit els qui van viure
amb un destí d'oblit per tota paga,
els qui van enronquir-se i esllomar-se

formiguejant desficiosos entre
boscos hostils de ferros i corretges,
enmig del gran soroll i, tanmateix, la gesta
d'ells, i no pas dels altres, configura
aquest sòlid passat de sang calenta
que em manté en un estat constant d'alerta
contra la defallença o la cobdícia.
Des del meu temps els penso i els evoco.
Presentes o absents, és en llurs esperances
que em reconec. La fàbrica perdura;
no ha mudat gens en quaranta anys, o a penes;
per això aquest esforç per sobreviure,
cansat si es vol, però content hi ha dies,
entre vidres glaçats, portes barrades
i el gran brogit, el gran brogit que, a estones,
em fa perbocar mots, a ells el dedico,
en ells el sento i per ells vull que sigui
fecund i reptador i, alhora, tendre.
Cal que, des d'ara, llurs noms senyoregin
les feixugues parets. Fem-ne bandera
contra el gran enemic. Per onsevulla
que giri els ulls llurs ombres m'acompanyen.
D'ells vull parlar, en parlar de la gent d'ara.
D'ells vull parlar. Sense ells, jo no existeixo.

LA CREACIÓ

1

El primer dia ens atordí la fressa
terrible de les màquines. Lluitàvem
per entendre el que ens deien i, al migdia,
quan vam sortir al carrer,
vam retrobar la quietud perduda.
Era a l'estiu i feia poc que havíem
complet els catorze anys. Llavors encara
érem novells, sense fel ni sospita.

2

El segon dia vam aprendre el ritme
solemne de la feina. Se'ns liquava,
a poc a poc, tot l'enyor i ja ens servíem
de les mans per comprendre.

A fora queia

la pluja lentament, com en un somni.
Ens ho van dir en plegar i ens en vam riure.

3

El tercer dia vam comprendre moltes paraules mig sabudes. La profunda raó de viure dels qui sempre creixen vençuts i solitaris, i la nosa massissa i obsessiva dels preceptes. Era a l'hivern i el gris opac dels vidres traspuava tristesa.

4

El dia quart vam estimar una noia, darrere un magatzem, amb la presència llunyana i esmortida de les màquines per música de fons. Feia un vent càlid i ella era tan dolça i acollidora com una ombra. Al vespre semblava que tinguéssim les mans plenes de sorra o bé d'ortigues.

5

El cinquè dia ja era com si haguéssim nascut entre les màquines. Teníem les mans tan dures com qui més i alçàvem la veu per renegar sense temença. Feia sol al carrer i el petitíssim bocí de cel que es veia a les finestres era absurd i llunyà com un miratge.

6

El sisè dia vam cobrar. Nosaltres som gent plena de seny, que no confia que el món pugui salvar-se amb un miracle. Descreguts i solemnes fem les coses amb un aire tan bròfec que no sembla que lluitem tenaçment perquè tot sigui més clar i entenedor. Hi ha gent que ens mira com sol mirar-se els folls. Després s'ajupen a besar els peus d'aquells que els apallissen.